

Województwo
Śląskie

Program dla młodych

Wydział Dialogu

- I.   **Wprowadzenie**
- II.   **Diagnoza i wyzwania**
- III.   **Cele Programu**

„Aktywne uczestnictwo młodych w decyzjach i przedsięwzięciach na szczeblu lokalnym i regionalnym jest niezbędne, jeżeli chcemy budować społeczeństwa bardziej demokratyczne, bardziej solidarne i bardziej dostatnie.”

Preambuła
Europejskiej Karty Uczestnictwa Młodych Ludzi
w Życiu Lokalnym i Regionalnym

I. WPROWADZENIE

„Program dla młodych” ma zachęcać młodzież do angażowania się w życie publiczne. Dlatego koncentruje się on na propozycjach działań, które mają inspirować młodych, pomagać im w budowaniu relacji z różnymi środowiskami. Jego celem jest także wspieranie młodych ludzi w rozwoju umiejętności, zdobywaniu doświadczeń, odkrywaniu oraz pielęgnowaniu swoich pasji.

Założeniem „Programu” jest stworzenie dla młodzieży przestrzeni do działania oraz możliwości rozwoju i kształtowania postaw potrzebnych do wzmacniania kapitału społecznego, służącego budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Proponowane w „Programie” formy angażowania młodego pokolenia oraz realne wsparcie samorządu mają ułatwić im rzeczywisty udział w szeroko rozumianym życiu publicznym. Istotę działań stanowi partycypowanie młodzieży w procesie decyzyjnym, zwłaszcza w sprawach jej dotyczących. Dlatego proponuje się oddawanie głosu młodym, zachęcanie ich do wyrażania swojego zdania, rozwijanie umiejętności, które pozwolą im reprezentować swoje środowisko i jego potrzeby. Wszystko to ma ułatwić młodym zdobywanie doświadczenia, wzmocnienie świadomości społecznej i wyposażenie ich w kompetencje umożliwiające pełnienie obywatelskich ról w przyszłości. Zaznaczyć należy, że nie będzie to możliwe bez ich dobrej woli i chęci udziału w tym procesie.

„Program dla młodych” nie jest dokumentem zamkniętym i może ulegać modyfikacji zgodnie z potrzebami zainteresowanych środowisk. Zaplanowane w ramach programu długofalowe działania, mają nie tylko zintensyfikować udział młodzieży w życiu publicznym, ale także wskazać „drogę”, która pozwoli stać się im zaangażowanymi, w pełni świadomymi, krytycznymi obywatelami, a także przekonanymi, że to możliwe i dla prawidłowego funkcjonowania w demokratycznym kraju, fundamentalne.

II. DIAGNOZA I WYZWANIA

Udział młodzieży w życiu publicznym oraz społecznym jest jednym z warunków zrównoważonego rozwoju regionów i społeczności lokalnych. Z uwagi na to, że rola młodych ludzi w tym procesie jest tak istotna, potrzebuje ona należytego wsparcia i pomocy – właściwej polityki młodzieżowej. Jej podstawą powinien być otwarty dialog, partnerstwo oraz włączanie młodych ludzi w procesy decyzyjne. Tylko wtedy przestrzeń możliwych i potrzebnych działań na szczeblu regionalnym będzie odpowiednio wypełniona, kiedy młodzi ludzie staną się czynnymi uczestnikami demokratycznej wspólnoty i będą mieli na nią rzeczywisty wpływ.

Współczesna młodzież przede wszystkim skoncentrowana jest na realizacji indywidualnych planów, zachowując względem zbiorowych potrzeb i zadań dystans. Jednak prócz opinii wskazującej na społeczne wyobcowanie młodzieży oraz na jej postawy podważające sens demokratycznych instytucji w przestrzeni publicznej, funkcjonuje druga skrajnie odmienna. Zwraca ona uwagę na fakt, że funkcjonujące formy zaangażowania i uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym wymkają się konwencjonalnemu postrzeganiu w związku z dynamiką rozwoju i zmiennością współczesnych społeczeństw.

Badania i dane statystyczne wskazują na generacyjne różnice w poziomie zaangażowania w życie publiczne – młodzi partycypują w polityce rzadziej niż starsze pokolenia, szczególnie w tzw. konwencjonalnych formach, natomiast chętniej angażują się w działania niekonwencjonalne, jednak ogółem poziom ich politycznej aktywności jest zdecydowanie mniejszy niż ich rówieśników w latach 70. oraz 80. XX wieku.

Placówki oświatowe – zdaniem młodzieży – nie dają wystarczającego przygotowania do aktywnego udziału w życiu publicznym, zarówno w warstwie poznawczej, tj. dostarczania wiedzy o sprawach i problemach lokalnych, jak też w wymiarze praktycznym, tj. pobudzania do aktywności społecznej.

Dlatego kształtowanie u dorastających pokoleń obywatelskich postaw oraz umiejętności społecznych związanych z udziałem w życiu publicznym jest niewątpliwie wyzwaniem. Bowiem takie postawy i działania mogą być szansą na budowę nie tylko kapitału społecznego, ale także nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego.

„Program dla młodych” jest ofertą samorządu województwa skierowaną do młodzieży. Jest to propozycja długofalowych działań, których celem jest aktywizacja młodych, ich szersza partycypacja w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego i pomoc w odnalezieniu właściwej drogi prowadzącej do pełnoprawnego uczestnictwa w demokracji, która (z założenia) wymaga zaangażowania ze strony obywateli.

„Program dla młodych” ma przede wszystkim służyć wzmocnieniu podmiotowości młodzieży jako grupy społecznej oraz stanowić gwarancję tego, aby jej głos był słyszany i uwzględniany w procesie podejmowania decyzji na szczeblu regionalnym.

Realizacja programu będzie podsumowywana w postaci corocznego raportu (przygotowywanego w pierwszym kwartale kolejnego roku kalendarzowego).

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MŁODZIEŻY W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

Zdiagnozowaniu aktywności społecznej młodzieży z województwa śląskiego służyły warsztaty dla młodych mieszkańców regionu, przeprowadzone na zlecenie oraz we współpracy z przedstawicielami Wydziału Dialogu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego przez VENO's STUDIO Przemysły Kultury. Podczas warsztatów próbowano znaleźć odpowiedzi

na najważniejsze pytania dotyczące społecznego zaangażowania młodego pokolenia – dlaczego młodzież nie chce włączać się w życie publiczne, co zrobić żeby to zmienić i czy pod względem aktywności społecznej oraz politycznej możemy mówić o zmianie pokoleniowej?

Najważniejszym celem realizowanych warsztatów było wysłuchanie głosów samych zainteresowanych na temat przyczyn „depolityzacji” młodego pokolenia i próba zdefiniowania sposobów na ich aktywizację – zaangażowanie zarówno emocjonalne, jak i behawioralne, zbudowanie trwałej relacji między władzą samorządową a młodym pokoleniem mieszkańców województwa. Ważnym (określonym już na etapie opracowywania koncepcji warsztatów) problemem był także deficyt społecznych liderów i liderek, wiarygodnych i reprezentujących młode pokolenie mieszkanki i mieszkańców województwa śląskiego, szczególnie w kontekście wyników badań wskazujących na to, że w opinii młodych obywateli ich interesy i poglądy nie są dostatecznie reprezentowane przez partie polityczne, i to zarówno w samym dyskursie publicznym, jak i procesach decyzyjnych. Udział w warsztatach dał im możliwość nawiązania wzajemnych kontaktów (zarówno podczas pracy warsztatowej, ale także podczas nieformalnych rozmów).

Warsztaty o charakterze aktywizacyjnym były skoncentrowane na autodiagnozie uczestników („dlaczego tu jestem?”, „do czego dążę w mojej działalności samorządowej/społecznej?” itp.) i dotyczyły dwóch ważnych kwestii:

1. Diagnozy problemu („dlaczego młodzi ludzie nie angażują się politycznie i społecznie w regionie?”, „dlaczego nie chodzą na wybory?”, „dlaczego nie angażują się w pracę różnych gremiów społecznych – samorządu uczniowskiego, samorządu studenckiego, młodzieżowych rad różnego szczebla?”, „dlaczego w tak znikomym zakresie działają w różnych NGO?”, „dlaczego ich wiedza o kompetencjach władzy samorządowej jest tak niska?” itp.);
2. Poszukiwania rozwiązań problemu („co trzeba zrobić by zaktywizować młodych ludzi do działalności społecznej i politycznej?”, „co trzeba zmienić w działaniach regionalnych władz samorządowych żeby młodzież bardziej aktywnie myślała i działała dla rozwoju swojego regionu?”, „co młodzież może zrobić dla aktywizacji swoich kolegów i koleżanek?”, „co młodzi ludzie chcieliby zmienić w regionie?” itp.);

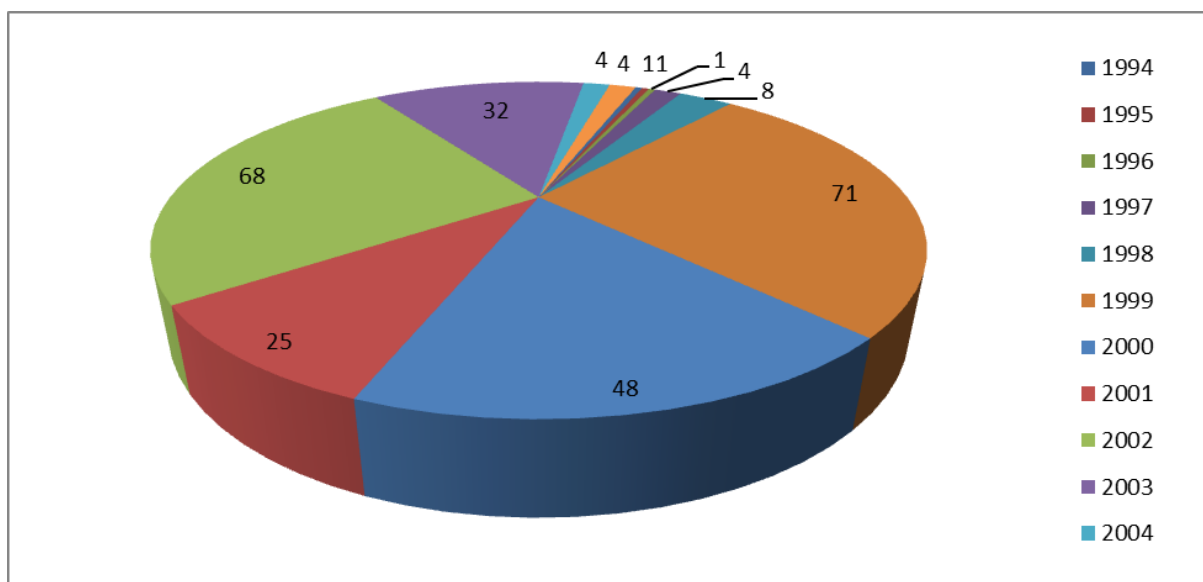
W trakcie rejestracji uczestnicy zostali losowo przydzieleni do zespołów warsztatowych, tak, by zapewnić w każdej z grup jak najlepszą reprezentację różnorodnych środowisk (pod względem geograficznym, struktury wiekowej, doświadczeń w działalności publicznej, w tym m.in. w miejskich radach młodzieżowych itp.). W pracach grup warsztatowych z założenia nie mogli brać udziału opiekunowie i nauczyciele, tak aby zapewnić młodzieży jak największy komfort wypowiedzi i uniknąć skojarzeń z formalnymi sytuacjami szkolnymi.

Raport prezentuje zestawienie tych najważniejszych elementów, poszerzony został o inne wnioski wypracowane przez młodzież w trakcie pracy warsztatowej (które nie zostały ujęte w finalnej prezentacji w Muzeum Śląskim) i ma posłużyć przedstawicielom Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego do wypracowania lepszych, będących odpowiedzią na problemy zdiagnozowane przez samą młodzież, metod współpracy z młodym pokoleniem mieszkańców regionu w przyszłości. W raporcie zostały także ujęte najważniejsze refleksje i wnioski trenerów (na podstawie piętnastu raportów cząstkowych przygotowanych przez prowadzących grupy warsztatowe).

UCZESTNICZY WARSZTATÓW

W warsztatach wzięła udział młodzież w wieku od 13 do 22 lat, w sumie 267 osób – 147 dziewcząt oraz 120 chłopców. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby urodzone w 1999 roku (71 osób) oraz 2002 (68 osób), a następnie kolejno: w 2000 (48 osób), 2003 (32 osoby), 2001 (25 osób), a także: 8 osób urodzonych w 1998 roku, po 4 osoby z rocznika 2004 oraz z rocznika 1997, po jednej z lat 1996, 1995 oraz 1994 oraz 4 osoby, które nie podały daty urodzenia.

Jak wynika z analizy wieku to, co łączy tych młodych ludzi to przynależność do tzw. pokolenia

Zwanego także czasem „generacją multitasking” albo generacją C (od ang. *connected*) – są to osoby urodzone po 1990 roku. To pokolenie, dla którego nowe technologie to naturalne i podstawowe narzędzie do zdobywania wiedzy, a internet to główne miejsce jej poszukiwania, pokolenie posiadające bardzo wysoką zdolność funkcjonowania w wirtualnym świecie, co więcej często traktujące świat wirtualny i realny jako tę samą rzeczywistość. Jednocześnie uznaje się często, że jest to najbardziej podzielona generacja w sensie ekonomiczno-mentalno-kulturowym od czasów zakończenia II wojny światowej.

FORMA I PRZEBIEG WARSZTATÓW

Młodzież uczestniczyła w warsztatach z zainteresowaniem i zaangażowaniem, choć na początku uczestnicy byli niepewni tego, czego mogą się spodziewać. W pierwszej fazie spotkania temat i cele spotkania także były definiowane jako trudne, a część uczestniczek i uczestników miała trudności w podjęciu współpracy w gronie nieznanym osobom (niechętnie sami zabierali głos, choć z ciekawością przysłuchiwali się dyskusji, czasem deklarowali na wstępie zupełny brak zainteresowania polityką i że „do urn wyborczych wybiorą się dopiero wtedy, kiedy zauważą, że ich głos ma realny wpływ na miasto, region czy państwo”, ale z czasem włączali się do debaty). Wyraźnym problemem, właściwie w każdej grupie, była konieczność przerywania pracy warsztatowej przez część młodzieży, co wynikało z decyzji opiekunów o powrocie do szkoły lub z ograniczeń rozkładu jazdy transportu publicznego.

Cennym elementem, zgodnie z przewidywaniami, okazało się losowe przydzielanie do grup – osoby bardziej doświadczone, „aktywiści” stawali się swoistą inspiracją dla młodzieży, która dotąd nie angażowała się w sprawy publiczne. Dziaili się informacjami z zakresu szeroko pojętej wiedzy

o społeczeństwie, a czasem nawet politologii, doświadczeniami z działalności w młodzieżowych radach miast, młodzieżówkach partyjnych czy w projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe. Dostrzegalne było, że liderki i liderzy bardzo chętnie wyrażali swoje poglądy podkreślając przy okazji, że nie ma zbyt wielu gremiów, gdzie mają możliwość wypowiedzenia zdania czy opinii – czasem sprawiali wrażenie „jakby bali się, że taka okazja, że zostaną wysłuchani już się nie powtórzy”. Jako powody swojej aktywnej postawy, a także udziału w warsztatach osoby te wskazywały najczęściej m.in.: chęć wdrażania zmian w regionie, nauczenia się czegoś nowego czy po prostu posiadania wpływu na sytuację.

Takich aktywnych i doświadczonych w sprawach publicznych osób było jednak mniej, choć – co należy podkreślić – młodzież uczestnicząca w warsztatach nie stanowiła do końca grupy reprezentatywnej dla młodego pokolenia mieszkańców województwa śląskiego: w warsztatach wzięła udział liczna reprezentacja kandydatek i kandydatów na radnych pierwszej kadencji Młodzieżowego Sejmiku Województwa Śląskiego, a więc osoby już doświadczone w działalności społecznej i politycznej m.in. w młodzieżowych radach miast.

Z kolei osoby z mniejszym doświadczeniem w działalności publicznej pozytywnie oceniały możliwość wypowiedzenia się – widoczny był wzrost ich samooceny i zadowolenie, gdy pomimo mniejszej wiedzy potrafiły celnie się do danej kwestii ustosunkować.

Zdarzyły się jednak także grupy, których uczestniczki i uczestnicy byli w bardzo niewielkim stopniu (lub w ogóle) zorientowani w tematyce społecznej – nie posiadali wiedzy nie tylko o młodzieżowych radach (działających czy to na szczeblu miasta czy województwa), nie potrafili także wskazać czy opisać istniejących w Polsce sektorów działalności społeczno-gospodarczej, wymienić młodzieżowych organizacji pozarządowych czy organizacji działających dla młodzieży w ich otoczeniu, nikt z nich dotychczas nie angażował się także w wolontariat czy nie działał w samorządzie szkolnym. Dodatkowo – pomimo tego, że większość deklarowała zainteresowanie sportem – nikt nie należał do UKS-ów.

W większości zespołów zauważalne były także zachowania typowe dla fazy orientacji w grupie, skierowane na porządkowanie struktury według schematów np. delegowanie zadania rysowania jedynej osobie (przeważnie dziewczynie), a z kolei w dyskusjach można było zauważyć przewagę w zabieraniu głosu przez chłopców. W większości grup w sposób naturalny wyłonili się liderzy do prezentacji finalnych wniosków na forum wszystkich uczestników (niestety w kilku przypadkach opiekunowie zdecydowali o wcześniejszym powrocie do szkół i osoby te nie miały możliwości wystąpienia). Z kolei w zespołach, w których wyłonienie liderów było trudniejsze, częściej to dziewczyny (wykazujące się najlepszą analizą merytoryczną i dobrze odnajdujące się w grupie) podejmowały to zobowiązanie, choć nie bez wątpliwości i obaw.

Główne cele warsztatów zostały zrealizowane, choć należy podkreślić, że przewidziany czas pracy warsztatowej był bardzo krótki i nie pozwalał w pełni na wykorzystanie potencjału i możliwości aktywnej debaty z młodymi ludźmi. Niemniej każda z grup zdefiniowała kluczowe problemy i próbowała znaleźć ich rozwiązania. Widoczne były jednak trudności w zakresie rozumowania przyczynowo-skutkowego, głębokiej analizy problemu czy wyciągania wniosków. Młodzież często myliła fakty, objawy z przyczynami. Kłopotliwe było także znalezienie adekwatnych do problemów rozwiązań, które realnie wpływałyby na zmianę sytuacji i – co ważne – na które można mieć wpływ (np. przy diagnozie dotyczącej zbyt małej wiedzy młodych ludzi na temat aktywności publicznej, pierwotne rozwiązanie tego problemu brzmiało „niech więcej czytają”, nie było natomiast pomysłów zaproponowania rówieśnikom jakichś form edukacyjnych czy realizacji kampanii społecznej itp.). Dlatego też w większości grup bardzo ważna była aktywna moderacja pracy przez trenerów.

Rundy podsumowujące warsztaty wskazywały m.in., że udział w warsztatach był dla uczestników cennym doświadczeniem, że zdobyli nową wiedzę i kontakty, że podobała im się praca w grupach w mniej formalnej i – co często podkreślano – w życzliwej atmosferze. Młodzież wskazywała także, że udział w warsztatach zainspirował ich do myślenia i działania, że mają teraz większą świadomość tego, że „chcieć to móc” i że działalność społeczna może być opłacalna nie tylko w szerszym wymiarze państwa czy regionu, ale też ich osobistego rozwoju.

Wartym przywołania podsumowaniem było także powtarzające się stwierdzenie, że największą trudność stanowiła sytuacja, w której dano młodzieży możliwość nieskrępowanego wyrażania swoich opinii w bezpiecznej (nieoceniającej) atmosferze, że „to nie było tak jak w szkole – wyuczona odpowiedź, żeby zaliczyć. Tylko trzeba było pomyśleć i jeszcze potem to powiedzieć”.

Warsztaty, oprócz aktywizacji młodzieży w sprawach publicznych i włączenia elementów związanych z edukacją obywatelską, wpłynęły między innymi na rozbudzenie społecznych potrzeb młodego pokolenia i zainteresowanie procesami demokratycznymi, *zsieciowanie* (szczególnie osób już działających w istniejących młodzieżowych radach miast czy samorządach studenckich i uczniowskich), zwiększenie ich poczucia wpływu na rozwój regionu i rozwiązanie jego problemów. Zwiększyły świadomość zasad działania państwa i instytucji samorządowych na poziomie regionalnym oraz rozwinęły umiejętności świadomego działania w ramach demokratycznych procedur.

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI. ANALIZA PROBLEMU

Pierwsza część warsztatów służyła znalezieniu odpowiedzi na pytanie „czy młodzi ludzie aktywnie działają w sprawach publicznych”, a jeśli nie, to jakie są powody tej sytuacji. Pytania pomocnicze mające na celu wywołanie dyskusji były bardzo szerokie i dotyczyły kwestii społecznych oraz politycznych m.in.: „czy jestem aktywna/aktywny społecznie/politycznie?”, „co sprawia, że chcę się angażować”, „czy moi koledzy/koleżanki angażują się politycznie i społecznie w regionie?”, „dlaczego młodzi ludzie nie chodzą na wybory?”, „czy angażują się w pracę różnych gremiów społecznych – samorządu uczniowskiego, samorządu studenckiego, młodzieżowych rada różnego szczebla?”, „czy działają w różnych NGO?”, „jaka jest wiedza młodych ludzi o kompetencjach władzy samorządowej”. Dodatkowo inspiracją do dyskusji były różnorodne cytaty przygotowane przez trenerów i umieszczone na przestrzennych modułach aktywizacyjnych.

Osoby, które deklarowały zaangażowanie społeczne czy polityczne zapytane o powody i o to, co je motywuje do tego typu działań wskazywały m.in. „kocham to”, „satysfakcja, aby mieć wpływ na decyzje”, „rozwój”, „dla zmian”, „chcę coś zmienić”, „lubię widzieć efekty”, „kreatywność”, „fajni ludzie”, „ciekawe wydarzenia”.

Wszyscy uczestnicy i uczestniczki warsztatów właściwie byli zgodni, że młodzież nie jest aktywna w życiu publicznym, część wskazywała procentowo, że ta aktywność jest na poziomie od 5% do 20%, ale są też osoby deklarujące „zerowe” zainteresowanie sprawami społecznymi i politycznymi. Młodzież została poproszona o wskazanie przyczyn tego zjawiska, a poniżej znajduje się lista najważniejszych zdefiniowanych obszarów deficytowych i problemów (pogrupowanych tematycznie).

Jedną z częściej przywoływanych diagnoz „dlaczego młodzi ludzie nie angażują się w sprawy publiczne” jest, w opinii uczestniczek i uczestników warsztatów, lenistwo („nam się po prostu nie chce deklarować, to nie nasza sprawa i tak nic się nie zmieni”, „brak chęci i motywacji czy zainteresowania tym co się dzieje”) połączone z egoizmem (zdefiniowanym jako „brak zainteresowania czymkolwiek innym niż tylko sobą i swoimi potrzebami”; „brak czasu na cokolwiek innego niż to, co daje satysfakcję lub ma wymiar finansowy”) i wygodą (bezproblemowością) funkcjonowania w świecie cyfrowym, a także obojętnością na kwestie publiczne („wielu z nas skupionych jest na sobie, nauce, ocenach”).

Awersja do polityków, czyli bardzo negatywna ocena polskiej polityki przez młodzież, niezadowolenia i rozczarowanie, a częściowo także niezrozumienie polityki przez młodych ludzi, to kolejne ważne kwestie. „Brak normalnej rozmowy”, „kłótniowość”, „kłótnie polityków”, „wulgarny język” brak umiejętności wypracowania kompromisu były definiowane jako najpoważniejsze problemy polskiej demokracji. Wskazywano także na bardzo niepokojący obraz polityki w polskiej telewizji oraz brak tradycji demokracji w Polsce i powiązane z tym złe wzorce (lub brak pozytywnych wzorców postawy obywatelskiej), które – co najgorsze – stają się normą. Interesującym wskazaniem były często powtarzające się głosy o braku ugrupowań/partii reprezentujących interesy osób młodych lub też zgodnych z poglądami osób młodych (trzeba jednak zaznaczyć, że trudność – w toku dalszej dyskusji na ten temat – stanowiło zdefiniowanie co to oznacza w praktyce „reprezentować interesy, poglądy i opinie młodych”).

Z awersją do polityki wiąże się kolejny zdefiniowany przez młodzież problem – brak partnerskiego traktowania młodych ludzi przez polityków (a nawet szerzej przez osoby decyzyjne) i brak poważnego podejścia do problemów podnoszonych przez młodzież („bagatelizowanie zarówno młodzieży, jak i jej problemów”), stereotypowe odnoszenie się do młodzieży („no jak zwykle – ryby i dzieci głosu nie mają”). Jako najbardziej deprymujące wskazywano „nietrzymanie się przez osoby ustalające reguły tych reguł lub reguł w ogóle”.

Częste było także przekonanie o braku sprawczości, a nawet marginalizacji czy fasadowości organów młodzieżowych oraz braku kompetencji tych organów, które miałyby faktyczny wpływ na rzeczywistość. Z kolei ich funkcja opiniotwórcza nie jest generalnie brana pod uwagę przez radnych i władze miast („nawet jak czasem nas słuchają, to potem nic się nie dzieje z tego o czym mówiliśmy”). Zdefiniowanym problemem jest także brak budżetu do dyspozycji młodzieżowych rad („jak nie mamy żadnych pieniędzy, to i tak nic nie możemy”, „jesteśmy traktowani po macoszemu”), a także przeświadczenie, że politycy nie dopuszczają młodych do władzy i że istniejące partie nie potrafią zbudować trwałej relacji z młodym pokoleniem Polaków, że nie ma wiarygodnych polityków potrafiących rozmawiać z młodzieżą, że politycy traktują młodzież instrumentalnie – „po prostu coś tam obiecują, bo chcą nas wykorzystać jako głosy raz na 4 lata”.

Kolejny zdefiniowany problem to strach przed działaniem i krytyką. Ten obszar był właściwie we wszystkich grupach warsztatowych bardzo często przywoływany i obejmował takie zagadnienia jak: brak wsparcia ze strony rodziny i szerzej brak wsparcia w podjęciu działalności publicznej („brak popularności tematu”, „dorośli nas zniechęcają”, „mówią, że nie warto się angażować”), a więc: „krytyka”, „zniechęcanie”, „wyśmiewanie”, „niezrozumienie aktywnych postaw”, „napiętnowanie”, „hejt”, „strach przed narażeniem się na śmieszność”, „obawa przed wyjściem przed szereg”, strach, „że się nie uda, że nas wyśmieją”. Przekonanie o braku wsparcia młodzież łączy także z brakiem wiedzy, gdzie takiego wsparcia może szukać.

Wskazany powyżej problem wiąże się równocześnie z silną potrzebą komfortu, któremu nie sprzyjają: „stres przed publicznym mówieniem” i szerzej „wyrażaniem poglądów”, „strach przed krytyką” (negatywnymi reakcjami) ze strony otoczenia (rodziców, rówieśników) czy „strach przed działaniem”, a także często niska samoocena („nieśmiałość”, „wstyd”, brak wiary w siebie, w swoje możliwości) i wreszcie strach przed odpowiedzialnością, konsekwencjami i znowu negatywną opinią innych.

Kolejnym uwidocznionym obszarem deficytowym jest niedoinformowanie, czyli generalny brak wiedzy o: samorządzie, o tym jak wpływa na życie mieszkańców, w tym młodych ludzi (i to na każdym szczeblu: rad miast, sejmików województw czy Sejmu RP, a także brak wiedzy np. czym różni urząd wojewódzki od marszałkowskiego), ale także szerzej brak wiedzy dotyczącej samodzielnego, dorosłego życia – brak wiedzy o prawach i obowiązkach obywatela, brak wiedzy

na temat korzyści jakie daje angażowanie społeczne, ale znowu szerzej – brak wiedzy na temat możliwości aktywnego działania na rzecz społeczności (np. w organizacjach pozarządowych), brak wiedzy jak zacząć i które działania wybrać („no bo nie wiem, które są tego warte”), brak pomysłów. Bardzo często, w dyskusji wokół tych tematów, młodzież odnosiła się bardzo krytycznie do szkoły (zarówno postaw, jak i braku przygotowania nauczycieli, braku wzorców, chęci do zarażania „obywatelskością” przez nauczycieli, a także niskiego poziomu przekazywanej wiedzy szczególnie w ramach lekcji WOS, brak bezpośredniego kontaktu z samorządowcami na szczeblu lokalnym czy regionalnym np. spotkań z radnymi w ramach zajęć szkolnych itp.), ale również akcentowała brak przekazywania takich informacji przez rodziców.

Ze szkołą, a właściwie z obowiązkami szkolnymi (choć nie tylko szkolnymi) i zbyt dużym obciążeniem zadaniami domowymi (ale także zajęciami pozalekcyjnymi) jest związany kolejny problem – brak czasu, a szerzej problemy organizacyjne i automotywacyjne młodych ludzi. Młodzież przywoływała często m.in. brak przekonania o wpływie na otoczenie, brak odpowiedniej siły przebicia i wiary we własną inicjatywę, ale także brak chęci dowiedzenia się czegoś o samorządzie czy zainteresowania się kwestiami publicznymi, „strach przed nowością”, „nowymi wyzwaniami” i podzielała trochę pesymistyczne przekonanie o tym, że „zaangażowanie nie ma sensu, bo i tak to nic nie zmienia”. Z problemami organizacyjnymi wiąże się także przywołany kilkakrotnie w grupach warsztatowych brak pieniędzy (na składki, na realizację pomysłów). Powtarzające się najczęściej wskazania w tej części warsztatów to: strach, brak motywacji (w tym lenistwo i brak zainteresowania), brak wiedzy, brak czasu i awersja do polityki.

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI. REKOMENDACJE ROZWIĄZAŃ

Przebieg warsztatów, a szczególnie ich druga część poświęcona poszukiwaniu rozwiązań dla zdefiniowanych w części pierwszej problemów, ujawnił szereg trudności w zakresie rozumowania przyczynowo-skutkowego, głębokiej analizy problemu czy wyciągania wniosków przez młodych ludzi. Było to widoczne w procesie poszukiwania rozwiązań adekwatnych do zdiagnozowanych problemów, takich które realnie wpływałyby na zmianę sytuacji i – co ważne – na które czy to politycy, czy młodzi ludzie mieliby wpływ. Dlatego też poniższe propozycje rozwiązań nie do końca pokrywają się ze zdefiniowanymi problemami w rozdziale powyżej, a niektóre z nich można zastosować do kilku kwestii problematycznych („doszliśmy do wniosku, że problemy i ich potencjalne rozwiązania mocno pokrywają się i można w dużym stopniu wpłynąć na wszystkie naraz, działając na rzecz każdego z osobna”). Wydaje się, że lista tych propozycji jest bardziej pewną płaszczyzną, obszarem w ramach którego zarówno decydenci jak i młodzi ludzie mogą próbować szukać inspiracji do działań.

Najważniejszą rekomendacją po tej części warsztatów wydaje się szeroka i konsekwentna promocja postaw obywatelskich, działania w sprawach publicznych, promowanie dobrych wzorców. Młodzież jednoznacznie oceniała osoby pomagające innym (np. pomagające w ramach wolontariatu w nauce dzieciom z domów dziecka, wyprowadzające psy ze schroniska na spacer, pomagające osobom niepełnosprawnym w pokonywaniu barier architektonicznych, walczące o prawa kobiet itp.) jako bohaterów/bohaterki a nie frajerów/frajerki, ale jednocześnie definiowała swój brak motywacji i strach przez negatywną oceną otoczenia jako skuteczne blokady do podjęcia podobnych działań (dlatego w ich opinii tak ważne jest „pokazanie osobom krytykującym, że praca społeczna jak i wolontariat jest ok, że może dać doświadczenie, wiedzę, jest możliwością zdobycia nowych umiejętności”).

Młodzież definiowała nawet szerzej – potrzebę wskazania i promocji ciekawych obszarów (a pośrednio wzbudzenia zainteresowania młodych ludzi tymi obszarami), w ramach których młodzi ludzie mogą uwolnić swój potencjał i rozwinąć kreatywność, także potrzebę wskazywania korzyści z robienia czegoś ponad standard (np. poprzez tworzenie i promowanie materiałów pokazujących

jak ciekawe może być aktywne działanie pozaszkolne, poprzez montowanie filmików z wydarzeń pokazujących jak wygląda takie działanie „od kuchni”).

Jako najlepsza płaszczyzna komunikacji najczęściej przywoływane były social media (np. pomysł „snapa – budującego napięcie przez miesiąc zagadkowymi snapami, na końcu okazuje się, że chodzi o działania społeczne”, wykorzystania YouTube, Facebooka czy Instagrama), a ideą przewodnią miałyby być stworzenie trendu *be cool to be active*, ale także celowe byłyby – w opinii młodych ludzi – kampanie informacyjne czy filmy edukacyjne, gry edukacyjne i quizy. W tym kontekście ważna wydaje się rekomendacja, żeby dbać o język i narzędzia w komunikacji do młodzieży np. używając odpowiednich znaków („#dbamy o nazwę, żeby była chwytliwa, ciekawa, tworzymy hasztagi”).

Młodzi postulowali także by „informacje na temat możliwości [działania] promowane były w otoczeniu szkolnym i pozalekcyjnym”, gdzie też powinien być prowadzony „aktywny nabór członków przez organizacje, fundacje oraz poszukiwanie wolontariuszy” – tego typu akcje mają nie tylko zachęcić, zainspirować młodzież do działania, otworzyć na potrzeby innych i na nowe sytuacje, ale także ułatwić jej start w działalności publicznej (m.in. poprzez kontakt z osobami już aktywnymi, bardziej doświadczonymi). W tym miejscu pojawiły się także postulaty „więcej wiedzy merytorycznej dotyczącej możliwości współpracy z placówkami i organizacjami pozarządowymi” oraz „większej promocji działalności organizacji pozarządowych mającej na celu przyciągnięcie młodzieży”, a nie pokazywanie organizacji społecznych w mediach jeżeli w ogóle to tylko w złym świetle.

Ciekawym pomysłem (który pojawiał się także w propozycjach dotyczących punktu następnego – promocji samorządności) jest łączenie tych promocyjnych i społecznych wydarzeń z działaniami artystycznymi np. koncertami (czyli „łączenie jakiś ważnych idei z dobrą zabawą”) czy konkursami („łączenie pasji młodzieży «grafika, muzyka itp.» z działalnością społeczną”).

Kolejnym pomysłem uczestników warsztatów jest konsekwentna promocja samorządności z zastrzeżeniem jednak, że w dobie komputerów, internetu czy smartfonów takie akcje powinny być prowadzone przy wykorzystaniu narzędzi, które są naturalne dla młodych ludzi, a więc przede wszystkim portali społecznościowych (Facebook, Twitter czy Instagram) a także przez YouTube czy nawet seriale młodzieżowe – „nudne lekcje, prowadzone w ciasnych szkolnych salach nie przemawiają do wyobraźni uczniów, którzy wiedzą, bo muszą, kto jest premierem RP, ale nie mają pojęcia, czym jest budżet obywatelski”. Istotnym postulatem jest proste i czytelne opracowanie wiedzy o samorządzie – „bez bełkotu prawniczego”.

Innymi zaproponowanymi formami – atrakcyjnymi w opinii młodych ludzi, są m.in. warsztaty edukacyjne nt. działalności społecznej i politycznej, promocja dobrych praktyk, debaty szkolne i międzyszkolne, akcje informacyjne i społeczne (np. *flash mobs*), kampanie, strony internetowe (operujące łatwym, zrozumiałym językiem), filmy edukacyjne i inne materiały, które mogłyby uatrakcyjnić także lekcje WOS-u.

Cennym pomysłem młodzieży wydaje się zaangażowanie w edukację samorządową lokalnych polityków, aktywistów NGO, lokalnych liderów – wielokrotnie pojawiał się postulat organizacji spotkań z politykami i osobami wpływowymi, także z przedstawicielami młodzieżowych rad miast (pokazanie działań radnych i sytuacji w miastach) z zastrzeżeniem, że nie mają to być „suche lekcje” tylko „pokazanie jak teoria przekłada się na praktykę” i co najważniejsze: „takich, w których młodzi ludzie mogą zabierać głos”. Pojawiły się też propozycje „udziału polityków w imprezach młodzieżowych w celu poznania ich ludzkiej, a nie tylko politycznej, twarzy (koncerty, festyny, Woodstock)”.

Promocja samorządności wiąże się z kolejnym punktem – koniecznością budowania mocniejszej pozycji organów młodzieżowych, a szczególnie młodzieżowych rad miast, które „gdyby miały silniejszy mandat do sprawowania władzy i dysponowały własnym budżetem mogłyby aktywizować swoich rówieśników do działalności na rzecz lokalnej społeczności”. Pomysłem na taką aktywizację jest m.in. łączenie idei z dobrą zabawą typu: „oddaj krew – obejrzyj film w plenerze”, „posprzątaj las – darmowy wjazd na koncert lokalnej gwiazdy” itp. W tym miejscu najważniejszym postulatem młodzieży było budowanie prawdziwego partnerstwa między organami młodzieżowymi a samorządowcami i politykami, umożliwienie młodym ludziom współdecydowania, poważne traktowanie ich postulatów („nawet jak są takie niby nieważne według radnych w zestawieniu z budowaniem jakiegoś ważnego ronda w mieście”). Ważny jest „odzew wyższych organów na działania młodych”, „pokazanie młodym, że ich głos się liczy, jak coś zaproponują to chcą mieć poczucie sensu; zależy im na tym, aby ich propozycje były wdrażane w życie”, ale też spotkania radnych miejskich z przedstawicielami młodzieżowych rad (faktyczna współpraca) oraz wsparcie działania organów młodzieżowych poprzez powołanie organów doradczych opiniujących wypracowane przez młodzież uchwały.

Z partnerstwem i współpracą wiąże się kolejny postulat młodzieży uczestniczącej w warsztatach czyli dialog i tolerancja jako niezwykle ważne, wręcz uniwersalne wartości życia publicznego („w każdej sprawie można wypracować konsensus, ten nie zadowoli każdego, ale da pole manewru i może być punktem wyjścia do dalszych negocjacji”, „nie można jednak mieć kłapek na oczach i trzymać się kurczowo własnych czy też partyjnych racji”).

Kolejna grupa propozycji rozwiązań dotyczyła kwestii związanych ze strachem przed działaniem czy krytyką, problemów z motywacją czy brakiem czasu. Tu znalezienie rozwiązań było trudniejsze, także dlatego, że dotyczyły one bardziej osobistych sfer życia.

Na wzmocnienie samooceny i znalezienie odwagi do działania, czyli wsparcie w rozwiązaniu problemów czy też wsparcie w poradzeniu sobie z nieśmiałością i wstydem, strachem przed krytyką, działaniem czy odpowiedzialnością przydadzą się, w opinii młodzieży, poświęcone tym zagadnieniom specjalistyczne kursy, szkolenia i warsztaty (to jest „wszystko to czego nie uczą w szkole”), ważna będzie także prawdziwa pomoc w sytuacjach życiowych – choć tu trudniej było młodym ludziom zdefiniować w jakiej formie i na czym miałaby ona polegać (choć warto na marginesie zaznaczyć, że np. znaczna część uczestników warsztatów zapytana o to, czy znają taki organ jak Rzecznik Praw Dziecka nie miała o tym pojęcia). Z kolei dyskusja na temat braku czasu często doprowadzała do konkluzji, że jest to jednak przede wszystkim wymówka (choć nadmierne obciążenia zadaniami domowymi było przywoływane przez młodych ludzi bardzo często), a uczestnicy wskazywali na konieczność nauczenia się zarządzania czasem.

Niezwykle istotna jest, w opinii młodych ludzi, walka z hejtem („jak przeciwdziałać, co robić, a czego nie”), także nauczanie się przez młodzież, żeby nie zwracać uwagi na hejt („ważne jest nauczanie młodzieży udzielania konstruktywnej krytyki oraz uświadomienie, że krytyka za którą stoi mowa nienawiści (hejt) nie powinna być brana do siebie”). Interesujący dla młodych ludzi jest także udział w szkoleniach dotyczących wystąpień publicznych (umiejętność „poparcia swoich racji dobrym przekazem”, ale także „tworzenie możliwości wystąpień publicznych na zajęciach w szkole – prezentacje na lekcjach, akademie”), promocja dobrych wzorców („poparcie swoich racji przykładem osób, którym się udało i udanych działań”). Potrzebne jest wsparcie rodziny i znajomych, a także pozytywne reakcje szkoły („na zasadzie: uda ci się, dasz radę, masz wpływ, możesz, każdy głos się liczy”), także kontakt z mentorem, „promotorem”, osobą wspierającą („powołanie osób odpowiedzialnych za wsparcie działań uczniowskich. Osób tych można szukać wśród nauczycieli, organizacji, fundacji oraz osób, które wcześniej zajmowały się danymi zadaniami i stworzenie funkcji mentora zapewniającego ciągłość wiedzy”), ważne byłoby także „uświadamianie organizacji [młodzieżowych] w jakich miejscach mogą szukać pomocy”, a także

„promowanie działalności, tak aby fundacje/stowarzyszenia same dostrzegły nasze działanie i zaproponowały pomoc”.

Kluczowa w tym miejscu, w opinii młodzieży, jest rola szkoły, w tym między innymi: „powierzenie uczniom zadań o mniejszej odpowiedzialności aby nauczyć ich radzenia sobie z zadaniami” czy „tworzenie projektów szkolnych, które mają nauczyć zarówno grupowej, jak i indywidualnej odpowiedzialności, finalizowane mogą być prezentacją”. Uczestniczki i uczestnicy warsztatów podkreślali także jak istotna jest nauka tolerancji w szkole oraz empatii wobec osób, które się boją, organizacja spotkań integracyjnych, walka ze stereotypami oraz nauka kultury słowa.

Kilka dodatkowych, finalnych rekomendacji wypracowanych podczas warsztatów dotyczyło m.in. „większego zaangażowania młodzieży z mniejszych miast i miasteczek w kwestie regionalne”, „nagłaśniania poglądów młodych ludzi” oraz „obsadzania instytucji o charakterze polityczno-społecznym, w których często bywa młodzież, młodymi ludźmi” pojawiały się także bardziej ogólne propozycje i refleksje jak np. konieczność „zmiany systemu edukacji młodych”, a w odpowiedzi na pytanie „co trzeba zmienić w działaniach regionalnych władz samorządowych żeby młodzież bardziej aktywnie, myślała i działała dla rozwoju Śląskiego jako swojego regionu?” młodzież często wskazywała, że to, co się dzieje i co wpływa na ich niezadowolenie nie jest winą samorządu czy władz województwa, tylko polityki rządu („zmiany należałoby zacząć od zmian na samej górze”).

W podsumowaniu tej części większość uczestniczek i uczestników deklarowała udział w kolejnych wyborach, wybrzmiewały także napawające optymizmem głosy: „cieszę się, że miałem możliwość spotkania z osobami z całego województwa i wymiany opinii”, „potrzebnych jest więcej takich spotkań” (tu wskazano na strukturę spotkania, że „można było mówić, wypowiadać się”), „takie zajęcia bardziej otwierają i dostrzega się więcej problemów, można więcej rozmawiać”, „mogliśmy razem rozwiązać problemy, zastanowić się jak to zrobić”, „warto byłoby takie warsztaty powielać, szczególnie w szkole, bo mała jest świadomość”, „należy postawić na budowanie świadomości młodych ludzi”, czy „szybko upłynął czas”.

Warto podkreślić, że młodzież pracując nad diagnozą problemów i poszukując sposobów na ich rozwiązanie była bardzo zaangażowana, pełna zapału i w trakcie tych kilku godzin zaczęła zauważalnie lepiej definiować swoją przestrzeń do działania. Choć czasem nie doceniała „zasobów” (wiedzy i umiejętności), które posiada, co często wpływa na jej pasywność, niską samoocenę czy brak działania. Widać różnice między osobami już aktywnie włączającymi się w życie publiczne – są bardziej świadome, pewne siebie, swoich praw i obowiązków, ale samo spotkanie było niezwykle ważne także dla młodzieży, która dotąd nie angażowała się w życie społeczne, a która teraz miała możliwość refleksji czy nie warto zacząć interesować się bardziej życiem społeczno-politycznym i również mieć wpływ na to, co dzieje się w przestrzeni publicznej.

REKOMENDACIE TRENERÓW

Raporty cząstkowe przygotowane przez trenerki i trenerów pracujących z grupami warsztatowymi obejmowały także komentarze oraz szereg rekomendacji, które mogą stanowić ciekawe dopełnienie propozycji rozwiązań zgłoszonych przez młodych mieszkańców województwa śląskiego.

Najczęściej pojawiające się kwestie to m.in.:

- przeprowadzenie bardziej rozbudowanych warsztatów dla młodzieży związanych z pogłębioną diagnozą problemu i planowaniem rozwiązań, z uwzględnieniem kształcenia myślenia przyczynowo-skutkowego;
- zrealizowanie zajęć dla młodzieży z zakresu prowadzenia dyskusji, prezentowania poglądów, negocjowania;

- uwzględnienie kwestii stereotypów i dyskryminacji płci, zaplanowanie działań wzmacniających asertywność i pewność siebie dla dziewcząt angażujących się w prace Sejmiku.

Pojawiała się także szersza refleksja, że „szkoły, do których chodzą ci młodzi ludzie nie spełniają swojej funkcji jeśli chodzi o wychowanie w duchu demokratycznych wartości (zaangażowanie, solidarność, partycypacja, odpowiedzialność)”, a także, że w szkołach „brak przestrzeni na dialog, refleksję nad współczesnością, swoim miejscem w świecie”. Zauważalnym problemem systemu edukacji w szkołach jest również brak ćwiczenia takich umiejętności jak: „formułowanie opinii, myślenie przyczynowo-skutkowe, wypowiadanie się na forum” – to sprawia młodzieży problemy „nie żeby nie mieli ochoty, widać, po prostu, że nie są przyzwyczajeni do takich form aktywności”. Poza tym młodzież jest przyzwyczajona do dużego posłuszeństwa („o dużo rzeczy pytali: czy mogą iść do toalety, wyjść na przerwę na zewnątrz”). Natomiast bardzo pozytywną refleksją jest to, że mimo powyższych kwestii młodzi ludzie doceniają partycypacyjne metody pracy i potrafią szybko się w nich znaleźć, mają swoje zdanie.

Raport przygotowany został przez VENO's STUDIO Przemysłu Kultury i stał się inspiracją dla samorządu województwa do wypracowania lepszych, będących odpowiedzią na problemy zdiagnozowane przez samą młodzież, metod współpracy z młodym pokoleniem mieszkańców regionu w przyszłości. W raporcie zostały ujęte najważniejsze refleksje i wnioski trenerów (na podstawie piętnastu raportów cząstkowych przygotowanych przez prowadzących grupy warsztatowe).

III. CELE PROGRAMU

Cel podstawowy 1

Uczestnictwo młodzieży w życiu publicznym

Bez uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym nie ma i nie będzie społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwa otwartego, tolerancyjnego, świadomego swoich praw i obowiązków, które aktywnie buduje przyszłość kolejnych pokoleń. Uczestnictwo młodzieży powinno być też punktem wyjścia do projektowania dokumentów i praktycznych narzędzi dotyczących młodych osób. Trudno wyobrazić sobie sytuację, w której tworzy się chociażby program dla młodzieży bez udziału młodzieży. Dla samorządu województwa śląskiego udział młodych osób we współdecydowaniu o najważniejszych kwestiach dotyczących regionu ma istotne znaczenie.

Sposób realizacji celu

1. Młodzieżowy Sejmik Województwa Śląskiego

Młodzieżowy Sejmik Województwa Śląskiego rozpoczął swoją działalność 17 października 2017 roku. Jest najprawdopodobniej jedynym tego rodzaju gremium na poziomie regionalnym w Polsce, którego radni wybierani są w sposób demokratyczny. Podział mandatów w Sejmiku zapewnia równowagę pomiędzy poszczególnymi subregionami województwa śląskiego (skład nie jest zdominowany przez przedstawicieli centrum województwa – które jest najbardziej zaludnione z silnym ośrodkiem akademickim). Ponadto nabór zapewnia reprezentację wszystkich możliwych środowisk młodzieżowych. Mandat zapewniony mają przedstawiciele młodzieżowych rad miasta, gminy i powiatu, samorządów studenckich, jak również organizacji pozarządowych i grup nieformalnych z terenu województwa. Młodzieżowy Sejmik Województwa Śląskiego ma charakter wnioskodawczy i opiniująco-doradczy dla samorządu województwa śląskiego. Jego zadaniem jest

upowszechnianie idei samorządności, kształtowanie poczucia odpowiedzialności obywatelskiej, a także włączenie ludzi młodych w szeroko rozumiane życie publiczne regionu.

Działania

- 1.1 Sesje Młodzieżowego Sejmiku Województwa Śląskiego
- 1.2 Prace komisji Młodzieżowego Sejmiku Województwa Śląskiego
- 1.3 Inicjowanie działań na rzecz środowiska młodzieżowego w województwie
- 1.4 Doradzanie samorządowi województwa we wszystkich sprawach dotyczących młodego pokolenia
- 1.5 Kształtowanie szeroko rozumianej polityki młodzieżowej władz administracji publicznej
- 1.6 Organizowanie w regionie wydarzeń adresowanych do młodzieży

2. Wpływ na realizację zadań publicznych wybieranych w otwartych konkursach ofert

Jedną z form zwiększenia udziału obywateli w wykonywaniu zadań publicznych jest powierzanie ich realizacji organizacjom pozarządowym. W województwie śląskim od lat w ten sposób realizowanych jest wiele zadań, których wartość wynosi kilkanaście milionów złotych rocznie. Dotychczas do prac w komisjach konkursowych oceniających zgłoszone oferty zapraszani byli przedstawiciele tzw. trzeciego sektora, których wiedza i doświadczenie wpływają na wybór ofert do realizacji. Chcąc realnie wpłynąć na jakość życia i ofertę usług publicznych dla najmłodszego pokolenia, samorząd województwa śląskiego nie tylko włączy przedstawicieli młodzieży w proces decyzyjny związany z wyborem najlepszych ofert, ale także będzie brał pod uwagę sugestie i propozycje środowiska już na etapie samego projektowania takich konkursów.

Działania

- 2.1 Przedstawianie obszarów i tematów do realizacji w ramach otwartych konkursów ofert
- 2.2 Udział w pracach komisji konkursowych oceniających oferty zgłoszone w ramach otwartych konkursów ofert

3. Regionalny kongres młodzieżowych rad miast, gmin i powiatów

W województwie śląskim obserwuje się deficyt zaangażowania młodych osób w działalność społeczną na rzecz swojego środowiska. Widoczne jest to także w procentowym udziale liczby funkcjonujących młodzieżowych rad miast, gmin i powiatów w stosunku do liczby miast, gmin i powiatów w których takie rady mogłyby powstać. Dodatkowo nakłada się na to znaczne zróżnicowanie w rozmieszczeniu już działających młodzieżowych rad w ramach województwa. Jedną z inicjatyw mającą zwiększyć udział młodzieży w procesie samoorganizacji i zaangażowania w inicjatywy dla swojego pokolenia jest cykliczna organizacja Kongresu młodzieżowych rad (miast, gmin i powiatów) przez Młodzieżowy Sejmik Województwa Śląskiego. Młodzież, według własnego pomysłu, powinna decydować o formie i zakresie merytorycznym kongresu.

Działania

- 3.1 Organizacja kongresu młodzieżowych rad (miast, gmin i powiatów) województwa śląskiego
- 3.2 Budowanie młodzieżowej wspólnoty samorządowej szczebla lokalnego i regionalnego
- 3.3 Wymiana dobrych praktyk, doświadczeń i kontaktów
- 3.4 Inicjowanie powstawania nowych młodzieżowych rad i inspirowanie już funkcjonujących
- 3.5 Inicjowanie powstawania projektów lokalnych i regionalnych

4. Śląska Karta Młodzieży

Od kilku lat, z powodzeniem, funkcjonuje w województwie śląskim Śląska Karta Seniora. Na kanwie dotychczasowych doświadczeń planuje się stworzyć Śląską Kartę Młodzieży jako ofertę specjalnych usług, ulg oraz szczególnych uprawnień pozwalających na udostępnienie zasobów

instytucji kultury, rekreacji i edukacji na terenie województwa w celu dodatkowego wsparcia i wzbogacenia życia osób należących do najmłodszego pokolenia. Usługi realizowane w ramach Śląskiej Karty Młodzieży byłyby oferowane przez partnerów projektu. Na etapie rozpoczęcia wdrażania projektu jego podstawowymi partnerami byłyby podmioty powiązane strukturalnie i kapitałowo z Województwem Śląskim. Jednakże dążąc do zapewniania młodzieży dostępu do jak najszerzej oferty, przewiduje się włączenie do programu innych partnerów, w szczególności z sektora prywatnego, uczelni wyższych i jednostek samorządu terytorialnego.

Działania

- 4.1** Utworzenie Śląskiej Karty Młodzieży na wzór już funkcjonującej Śląskiej Karty Seniora
- 4.2** Zwiększenie dostępności oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla młodzieży
- 4.3** Zwiększenie uczestnictwa młodego pokolenia w ofercie instytucji kultury
- 4.4** Promowanie zdrowego stylu życia

5. Udział w sesjach Sejmiku Województwa Śląskiego i posiedzeniach komisji Sejmiku

Udział w posiedzeniach kolegialnych organów samorządu terytorialnego, pochodzących z wyborów powszechnych, jest jednym z podstawowych praw każdego obywatela, zagwarantowanym w ustawie zasadniczej. Informacja o sesjach Sejmiku Województwa Śląskiego podawana jest z wyprzedzeniem do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Jednakże ze względu na wolę włączenia młodzieży w proces stanowienia prawa regionalnego, jak również poznania potrzeb i oczekiwań tej grupy, radni Młodzieżowego Sejmiku Województwa Śląskiego są każdorazowo indywidualnie zapraszani na sesje Sejmiku Województwa Śląskiego jak i posiedzenia wszystkich komisji Sejmiku. Otrzymują także komplet materiałów będących przedmiotem spotkania i mają możliwość zabierania głosu. Zapraszani są również na obchody, święta i inne wydarzenia organizowane przez samorząd województwa w regionie.

Działania

- 5.1** Udział radnych młodzieżowego Sejmiku w sesjach i komisjach Sejmiku Województwa Śląskiego
- 5.2** Edukacja obywatelska poprzez teoretyczne i praktyczne poznanie mechanizmów funkcjonowania organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego
- 5.3** Możliwość pośredniego inicjowania uchwał, apeli i innych aktów Sejmiku Województwa Śląskiego

Cel podstawowy 2

Wzmocnienie potencjału i kreowanie lokalnych liderów wśród młodzieży

Region to przede wszystkim ludzie. Także, a może przede wszystkim, ludzie młodzi, którzy za moment będą decydowali o wszystkich najważniejszych sprawach społecznych i politycznych. Wzmocnienie potencjału i kreowanie lokalnych liderów wśród młodzieży ma zasadnicze znaczenie w procesie budowania społeczeństwa obywatelskiego i zapewnienia demokratycznego porządku prawnego. Samorząd województwa śląskiego kładzie szczególny nacisk na jakość obecnych i przyszłych kadr we wszystkich sferach aktywności społecznej. Ważne przy tym jest wzmocnienie zarówno potencjału merytorycznego jak i wykształcenie praktycznych umiejętności i kompetencji miękkich dających przewagę osobom młodym, zaangażowanym społecznie i rozpoczynającym drogę zawodową.

Sposób realizacji celu

1. Mecenat

Mecenat ma stanowić wsparcie merytoryczne szeroko rozumianego środowiska młodzieżowego. Wokół mecenatu skupiać się będą między innymi osoby ze świata nauki, kultury, polityki czy dziennikarstwa, które swoją wiedzą, dorobkiem zawodowym i postawą będą dawały rękojmię najwyższych standardów etycznych i merytorycznych. Mecenat może dotyczyć wszystkich sfer życia, które młodzież uzna za istotne. Może także przybrać dowolną formę (wykład, mentoring, dyskusje w plenerze). Oferta kierowana będzie do Młodzieżowego Sejmiku Województwa Śląskiego, młodzieżowych rad (miast, gmin i powiatów), młodzieżowych organizacji formalnych i nieformalnych oraz osób indywidualnych.

Działania

- 1.1 Utworzenie Mecenatu Województwa Śląskiego
- 1.2 Wsparcie merytoryczne zaangażowanej społecznie młodzieży
- 1.3 Kształtowanie postaw obywatelskich i społecznych
- 1.4 Kreowanie lokalnych liderów wśród młodzieży
- 1.5 Mentoring

2. Młodzieżowa Akademia Umiejętności

Młodzieżowa Akademia Umiejętności ma stanowić uzupełnienie mecenatu, skupiając się jednak na wzmocnieniu bądź budowaniu umiejętności praktycznych i kompetencji miękkich. Akademia będzie przybierała postać kursów specjalistycznych, warsztatów, szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji, także tych zwiększających szanse na rynku pracy. Podobnie jak w przypadku mentoringu, oferta Młodzieżowej Akademii Umiejętności kierowana będzie do Młodzieżowego Sejmiku Województwa Śląskiego, młodzieżowych rad (miast, gmin i powiatów), młodzieżowych organizacji formalnych i nieformalnych oraz osób indywidualnych.

Działania

- 2.1 Zidentyfikowanie potrzeb i zasobów
- 2.2 Organizacja kursów, szkoleń, warsztatów, debat
- 2.3 Wzmocnienie potencjału oraz rozwijanie kompetencji miękkich i twardych młodzieży
- 2.4 Odpowiedź na potrzeby edukacyjne środowisk młodzieżowych

Cel podstawowy 3

Kreowanie przestrzeni dialogu i budowanie relacji

O sile społeczeństwa stanowią jego członkowie – zaangażowani w życie i sprawy swojej społeczności, potrafiący wypracowywać kompromisy, dbać o dobro wspólne, dostrzegać cele, dzięki którym zbiorowość będzie się korzystnie i w sposób zrównoważony rozwijała. Zdolność diagnozowania obszarów, jakie wymagają szczególnego zainteresowania, umiejętność prowadzenia otwartego oraz merytorycznego dialogu, a przy tym nawiązywania trwałych i szczerych relacji to podstawy, bez których trudno mówić o dojrzałej i odpowiedzialnej wspólnotocie. Dlatego tak istotnym jest umożliwienie młodym ludziom poznania mechanizmów mających decydujący wpływ na tworzenie i pielęgnowanie przestrzeni dialogu, opartego na wzajemnym szacunku i zrozumieniu, zwłaszcza na podstawie współpracy z różnymi środowiskami i grupami.

Sposób realizacji celu

1. Współpraca międzypokoleniowa

Współpraca międzypokoleniowa jest niezwykle istotnym elementem kształtowania świadomości młodzieży w zakresie prowadzenia dialogu i budowania społeczeństwa obywatelskiego. Osoby starsze są cennym źródłem wiedzy i doświadczenia z różnych dziedzin, a dzielenie się nimi przynosi obustronne korzyści. Perspektywa seniorów pozwala na szersze spojrzenie czasów i przestrzenne – bowiem każda osoba wnosi ze sobą багаж przeżyć, wachlarz umiejętności –

czasami zupełnie nieznanymi młodym ludziom. Wspieranie współpracy międzypokoleniowej i kreowanie okazji do jej zacieśniania jest więc ogromną szansą na przenikanie się środowisk, które mogą się wiele od siebie nauczyć i wzajemnie motywować do aktywności, tym bardziej, że powszechne kiedyś rodziny wielopokoleniowe dziś nie są już tak częstym zjawiskiem, a co za tym idzie młodzi ludzie często mają ograniczony kontakt z pokoleniem swoich dziadków czy pradziadków.

Działania

- 1.1 Nawiązanie relacji i współpracy środowisk młodzieżowych i senioralnych
- 1.2 Inicjowanie wspólnych projektów
- 1.3 Wymiana doświadczeń i wsparcie realizacji projektów senioralnych i młodzieżowych
- 1.4 Budowanie przestrzeni do dialogu międzypokoleniowego

2. Współpraca międzynarodowa

Młodzi ludzie są otwarci na świat, najczęściej znają języki obce, nie mają kompleksów w kontakcie z partnerami z innych krajów. Powszechna dostępność mediów społecznościowych daje poczucie, że w każdej chwili możemy się porozumieć z kimś, kto znajduje się po drugiej stronie globu. Mimo wielu ułatwień, które niesie ze sobą rozwój technologii, istotne jest tworzenie okazji do bezpośrednich spotkań i pogłębionego kontaktu przedstawicieli środowisk młodzieżowych. Oprócz możliwości promowania walorów regionu, czy poszerzania horyzontów, ważna jest okazja do wymiany doświadczeń, dzielenia pewnych przeżyć, które są wspólne niezależnie od miejsca zamieszkania. Współpraca z przedstawicielami organizacji młodzieżowych regionów partnerskich województwa śląskiego jest szansą na poszerzenie tej współpracy, uczynienie jej pełniejszą i uwzględniającą zagadnienia o wymiarze ponadpaństwowym, które są istotne zarówno z perspektywy młodzieży, a także osób odpowiadających za politykę m.in. edukacyjną, kulturalną. Dla uczestników współpracy międzynarodowej to niewątpliwa okazja do poznania sprawdzonych i przynoszących efekty rozwiązań, ułatwiających angażowanie młodzieży w życie publiczne.

Działania

- 2.1 Współpraca ze środowiskami młodzieżowymi regionów partnerskich Województwa Śląskiego
- 2.2 Promocja województwa śląskiego wśród młodzieży regionów partnerskich
- 2.3 Wzmocnienie europejskiego wymiaru edukacji
- 2.4 Poszerzenie świadomości kulturowej
- 2.5 Promowanie aktywnego obywatelstwa europejskiego
- 2.6 Nawiązanie bezpośrednich relacji między młodymi ludźmi, zawiązywanie przyjaźni

3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Organizacje pozarządowe są doskonałym źródłem wiedzy o regionie i jego mieszkańcach – często powstają bowiem jako odpowiedź na potrzeby społeczności lokalnej. Jednocześnie tworzą je osoby niezwykle aktywne, rozumiejące wagę zaangażowania społecznego i jego wpływu na rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Ich pozytywny przykład może pokazać młodym ludziom, jak wielkie zmiany mogą zachodzić dzięki woli zadbania o swoje najbliższe otoczenie. Dzięki temu, że organizacje pozarządowe działają w różnych dziedzinach, współpraca z nimi może być dla młodzieży okazją do poznania szerokiego spektrum potrzeb mieszkańców. Jest to także szansa na zdobycie lub udoskonalenie umiejętności organizacyjnych, kształtowanie postawy opartej na empatii, szacunku dla drugiego człowieka.

Działania

- 3.1 Organizacja wizyt studyjnych i spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych
- 3.2 Inicjowanie wspólnych projektów
- 3.3 Wzmocnienie potencjału oraz rozwijanie kompetencji miękkich i twardych młodzieży

3.4 Wspieranie zaangażowania młodzieży w życie społeczności lokalnej i regionalnej

4. Współpraca przedstawicieli środowisk młodzieżowych przy organizacji wydarzeń kulturalnych, społecznych, edukacyjnych i sportowych

Młodzi ludzie potrzebują inspiracji do rozpoczęcia samodzielnych działań na rzecz społeczności regionu. Jednym ze sposobów na wspieranie ich w tym – poza opisanymi powyżej działaniami – jest umożliwianie współpracy z przedstawicielami instytucji wojewódzkich, poznawanie sposobów prowadzenia projektów na każdym jego etapie. Zaangażowanie przedstawicieli środowisk młodzieżowych w wydarzenia przygotowywane m.in. przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego i wojewódzkie jednostki organizacyjne będzie dla nich doskonałą okazją do zdobycia doświadczenia oraz umiejętności organizacyjnych, poznania obszarów ich działalności, współpracy z różnymi środowiskami i grupami odbiorców. Jednocześnie młodzież będzie miała szansę włączyć się w prace koncepcyjne (będzie miała wpływ na ostateczny kształt imprezy), zaprezentować się przed szerokim gronem uczestników i zaistnieć jako partner projektu.

Działania

- 4.1 Realizacja wspólnych przedsięwzięć**
- 4.2 Wzmocnienie potencjału oraz rozwijanie kompetencji młodzieży**
- 4.3 Wsparcie merytoryczne zaangażowanej społecznie młodzieży**
- 4.4 Zdobywanie doświadczeń, wymiana kontaktów**